

# 1 Inleiding

*Ido Weijers*

Iedereen heeft wel een mening over wat er moet gebeuren met jongeren die overlast veroorzaken, iets jatten uit de supermarkt, vechten of mensen overvallen. Jeugdcriminaliteit en de reactie daarop van de kant van het strafrecht zijn een hot item en dat maakt het onontkoombaar dat iedereen zich over dit onderwerp globaal een mening dient te vormen.

Ook op het terrein van de rechtswetenschappen spelen meningen een rol. Meningenstrijd en discussies zijn niet alleen kenmerkend voor publieke fora, maar ze zijn ook inherent aan de wetenschap. Wetenschap is geen gesloten en statisch geheel, het is een voortdurend wisselend complex van kennis en inzichten met een steeds weer (enigszins) verschuivende consensus. De ontwikkeling van de wetenschap is alleen mogelijk dankzij debat tussen gefundeerde meningen.

Dit boek richt zich op de professionals, de mensen die zich beroepsmatig bezighouden of willen gaan bezighouden met het jeugdstrafrecht of specifieke onderwerpen op dit terrein. Jeugdstrafrecht ligt op het snijvlak van meerdere disciplines. Dat komt in dit boek ook tot uitdrukking in het feit dat specialisten met verschillende achtergronden eraan hebben meegewerkt. Hun inbreng heeft ervoor gezorgd dat uiteenlopende soorten kennis en inzicht bij elkaar konden worden gebracht – kennis van relevante wetgeving, van relevante praktijken, van internationale regelgeving, kennis en inzichten uit historisch en rechtsfilosofisch onderzoek en uit de sociale wetenschappen.

Dit boek veronderstelt enige voorkennis. Ten eerste valt het boek, en het vak jeugdstrafrecht überhaupt, slechts te bestuderen vanuit enige kennis van de grondslagen van het Nederlands recht, in het bijzonder van het straf(proces)recht. Maar daarnaast veronderstelt dit onderwerp in feite enige kennis van de ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit, het onderwerp van het eerste deel van deze serie, waar de bundel *Jeugdstrafrecht* deel van uitmaakt. Dat ziet de lezer onder andere terug in de vele verwijzingen die door het hele boek heen worden gemaakt naar de bundel *Jeugdcriminologie, achtergronden van jeugdcriminaliteit*. Die referenties zijn belangrijk als het gaat om specifieke onderwerpen, maar ze zijn ook onmisbaar als het gaat om een meer globaal beeld van de ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit, zoals dat in deel 1 van *Jeugdcriminologie* wordt gegeven.

Van groot belang voor de bestudering van ons jeugdstrafrecht is de vaststelling dat de jeugdcriminaliteit in ons land al jaren stabiel was en sinds 2007 zelfs over de

hele linie een markante daling laat zien (zie hoofdstuk 3 in *Jeugdcriminologie*). Uiteraard is het mogelijk het jeugdstrafrecht sec te bestuderen. Maar vroeg of laat moet men dan toch erkennen dat de bestudering van het jeugdstrafrecht in zekere zin in de lucht hangt zolang die helemaal niet verbonden wordt met de bestudering van de jeugdcriminaliteit, de achtergronden en de ontwikkeling ervan, met enige kennis van relevante zaken als adolescentie, cognitieve en emotionele ontwikkeling en de ontwikkeling van het brein, de rol van het gezin, de school en de stedelijke context, en de rol van levensstijlen en van etniciteit.

Tegelijkertijd blijft de bestudering van het jeugdstrafrecht als het ware nog steeds in de lucht hangen zolang die niet mede wordt verbonden met kennis omtrent de strafrechtken, de vele verschillende interventies die er mogelijk blijken en die al dan niet werkzaam zijn gebleken, en de discussie en actuele inzichten die met het vraagstuk van de effectiviteit en met ‘*evidence based*’ werken verbonden zijn. Ook deze dimensie komt in dit boek voortdurend tot uitdrukking, zowel in reflecties van de verschillende auteurs als in diverse verwijzingen naar hoofdstukken in deel 3, *Justitiële interventies*.

Kent dit boek dus een ongebruikelijk brede kennisbasis en een ongebruikelijk brede en uitdrukkelijke inbedding in aansluitende wetenschapsgebieden, veelal op sociaalwetenschappelijk terrein, de opbouw en de kern van het boek zijn klassiek juridisch en de hoofdstukken zijn ook stuk voor stuk van de hand van ervaren deskundigen op het gebied van het jeugdstrafrecht. Deze bundel informeert de lezer allereerst over twee onderdelen van het civiele jeugdrecht. Hoofdstuk 2 gaat over het begrip minderjarigheid – een basisbegrip voor alles wat met jeugd en recht te maken heeft. In hoofdstuk 3 worden de belangrijkste aspecten van jeugdhulp en jeugdbescherming besproken. Enige basiskennis van deze onderwerpen is vereist voor een goed inzicht in het jeugdstrafrecht. Aansluitend behandelt het vierde hoofdstuk de samenhang tussen deze twee verschillende gebieden van het jeugdrecht. Hoofdstuk 5 en 6 gaan over de geschiedenis en de grondslagen van het jeugdstrafrecht, gevolgd door een hoofdstuk over de internationale verdragen die in grote lijnen het juridisch kader aangeven (hoofdstuk 7).

Hierna komt de ‘harde kern’ van het jeugdstrafrecht aan bod: de sancties die jeugdige daders kunnen worden opgelegd (hoofdstuk 8) en de mogelijk nadelige gevolgen van een strafrechtelijke veroordeling (hoofdstuk 9). Daarop wordt ingegaan op de leeftijdsgrenzen in het jeugdstrafrecht in Nederland en elders (hoofdstuk 10), gevolgd door een kleine uitstap naar de nieuwe mogelijkheden om jeugdstrafrecht toe te passen bij jongvolwassen verdachten (hoofdstuk 11). Vervolgens worden de procesgang en de instanties en functionarissen die daarbij een rol spelen behandeld, van politie en Openbaar Ministerie (hoofdstuk 12) tot rechtbank (hoofdstuk 15) en alle advies- en begeleidingsinstanties (hoofdstuk 14), terwijl hoofdstuk 13 de aandacht richt op de rechtspositie van de jeugdige verdachte op ZSM. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de pedagogische opgaven van de jeugdstrafzitting (hoofdstuk 16), de rol van de verdediging bij minderjarige verdachten (hoofdstuk 17), het verhoor van minderjarigen (hoofdstuk 18) en de rol van de ouders (hoofdstuk 19). Daarop volgen twee hoofdstukken die een gedetailleerd overzicht bieden van het penitentiair jeugdrecht inclusief de recente veranderingen (hoofdstuk 20 en 21). Het boek sluit af met een hoofdstuk dat een overkoepelend per-

spectief biedt van de positie van ons land op het gebied van het jeugdstrafrecht in vergelijking met de omringende landen (hoofdstuk 22).